

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:41
sssjournal.com

pp.4364-4370
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 02/07/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 30/08/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 30.08.2019

BİLİM – CİNSİYET ÇATIŞMASI VE BİLGİNİN CİNSİYETİ ÜZERİNE

ON THE CONFLICT BETWEEN SCIENCE AND GENDER AND THE GENDER OF KNOWLEDGE

Dr. Öğretim Üyesi, Hale TORUN

İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo TV ve Sinema Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1681>

Reference : Torun, H. (2019). "Bilim – Cinsiyet Çatışması ve Bilginin Cinsiyeti Üzerine", International Social Sciences Studies Journal, 5(41): 4364-4370.

ÖZ

Bilim dünyaya insan tarafından hediye edilen en akıllı araştırma yöntemidir. Bilginin kendisi bile yapılmış ve yapılacak her şeyin bütünüdür. Bilimin cinsiyetle olan ilişkisine dikkat çeken 2009 yılı yapımı 'Agora' ve 1997 yılında yapılan 'Contact' filmlerine ilham veren iki kadın figür İskenderiyeli Hypatia ve Dr. Eleanor Arroway, bilim dünyasında yaşanmış ya da yaşanabilir öyküler sunarak matematiği evrensel bir dil olarak kabul etmişlerdir. Birisi gerçek bir yaşam öyküsü olan İskenderiyeli Hypatia, diğeri de kurgu bir karakter olan ve Carl Sagan'ın Plutzer ödüllü 'Contact' romanından uyarlanan Amerika Birleşik Devletleri'nin SETI projesini yöneten Dr. Eleanor Arroway'dir. Dr. Eleanor Arroway uzaylılarla kurduğu matematiksel iletişimde kullandığı matematik dille evrensel dilin yakalanabilirliğini kanıtlamaya çalışır. İskenderiyeli Hypatia ise M.Ö. 400'lerde dünyayı, evreni ve gökyüzünü matematikle anlamaya çalışmıştır. O'nun çalışmaları daha sonra Copernic ve Galileo gibi bilim insanlarına gökbilimi ve yörüngeler hakkında yardım edecektir. Bu çalışmada iki kadın karakterinin sinemaya kazandırılması sonucunda izlenimci bir bakış açısıyla kadın, matematik ve evrensellik vurgusu incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilim, Sosyal Cinsiyet, Kadınlar, Bilgi, Sinema

ABSTRACT

Science is the most incredible research method gifted to the world by humans. Even knowledge itself is the whole of everything we have done and everything we will do. Two female figures who drew attention to the relationship between science and gender and inspired the films 'Agora' (2009) and 'Contact' (1997) adopted mathematics as a universal language by presenting stories that were experienced or that could be experienced in the scientific world. One was the real – life story of Hypatia of Alexandria, and the other was a fictional character, Dr. Eleanor Arroway, the director of the US SETI project as based on Carl Sagan's Pulitzer – winning novel called 'Contact'. Dr. Eleanor tried to prove the capturability of the universal language with the mathematical language she used in her mathematical communication with the aliens. Hypatia tried to understand the world, the universe and the sky with mathematics in 5th Century BC. Her works would later help scientists like Copernic and Galileo on astronomy and orbits. In this study, we will examine the emphasis on women, mathematics and universality from an impressionistic perspective as a result of bringing two female characters into cinema.

Keywords: Science, Social Gender, Women, Knowledge, Cinema

1. GİRİŞ

1997 yılında Robert Zemeckis tarafından çekilen ‘Contact’ filminde bilim insanı Dr. Eleanor Arroway kendisinin evreni inceleme tutkusunu çocuk yaşta kaybettiği babasının da yardımlarıyla geleceğe taşır. Dr. Arroway, SETI başlıklı programda çalışan, dünya dışı varlıkları araştıran bir ekibin başındadır. Bir gökbilimci olarak çocukluğundan bu yana umudunu asla kaybetmeyen ve her seferinde daha tutkulu bir şekilde radyo sinyallerini dinleyen bilim insanıdır. Projesine istediği fon desteğini de elde ettiğinde ise rekabetçi çalışma ortamına ve uğradığı haksızlıklara rağmen, hayalini kurduğu ve gerçekliğine sıkı sıkıya tutunduğu dünya dışı varlıklardan ilk mesajını alacak ve onlara matematiğin diliyle yani asal sayılarla cevap verecektir. Pulitzer ödüllü Carl Sagan’ın romanından Robert Zemeckis tarafından beyaz perdeye uyarlanan film, insanlığın evrene dair oluşturduğu algı ve evrenin bizzat kendi kuralları arasındaki çelişki üzerine önemli çıkarımlar yapmaktadır. ‘Agora’ filmi ise, 2009 yapımı bir Alejandro Amenabar filmidir. Filmde, İskenderiyeli filozof Hypatia’nın yaşamı anlatılmaktadır. Milattan sonra 4. yüzyıl, Roma İmparatorluğu’nun egemenliği altında Mısır’ın İskenderiye Kütüphanesinde, Hıristiyanlığın yükselmeye başladığı günlerde Hypatia olayların aksine günlerini ve gecelerini gök cisimlerinin hareketlerinin sırrını çözebilmekle geçirir. Etrafında ona ilgi duyan erkekler bile onun gökyüzüne olan ilgisini değiştiremezler. Filmde, yeni yükselişe geçen Hıristiyanlığın ve Hıristiyanların Museviler ve kadim dine inanan Paganlar üzerine egemen olma çalışmaları, siyasi oyunlar, dinler arasındaki çatışmalar, Hıristiyanlığın egemen olabilmesi için oynanan oyunlar ve sonunda ortaya çıkan linç toplumunun günümüz dünyası ile bir bilim kadının trajik yaşamını anlatılmaktadır.

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bilginin temel noktası çözümleyici olmasıdır. Antik Yunanca’da *bilgi* ile *bilim* anlamına gelen *episteme* / *gnosis* sözcükleri öğretici, açıklama, temellendirme gibi anlamlar taşımaktadır.¹ Bilgi merkezci bir bakışla tektir ve parçalara ayrılır. İnsan aklının doğası, duyuları ile algının yerini gerçek bilgi ile neyin ayırdığını inceler. Tüm kuşular, önermeler, yargılar ve bulgular algı düzeneğinden geçtikten sonra deney üzerinden çıkarılacak düşüncelerle salt bir şekilde bize bilginin kendisini verebilir. Çalışmada bilginin kendisini kaynak olarak kabul eden doğa ve evren yasalarında cinsiyetlerin belirleyici olmadığı ve bilimsel boyutta bilimin cinsiyetsiz bir kavram olduğu konusu ele alınmıştır. Bu filmlerde bilim kadınlarının öyküleri üzerinden yapılan incelenmede kadınların bilimsel olarak yol almalarının ve de bilim insanı olmanın zorlukları ile nasıl yüzleştiklerini göstermektedir. Bu noktadaki bilim – cinsiyet çatışmasında dünyanın daha kısıtlayıcı olacağı iddiası açıktır. Feminist bilgi kuramına göre yapılan bu çalışma genişledikçe belki de bilmenin farklı yolları olduğu, erkeklerin ve kadınların farklı yönde algıladıkları bir dünya görüşü olduğu kabul edilecektir. Özellikle de 1970’li yıllar için söylenebilecek kadın feminist kuramcılarında Luce İrigaray, Julia Kristeva ve Helene Cixous feminist bilgi kuramı temelinde bilginin kimin bilgisi olduğu ile ilgilenmektedirler ve bu durum disiplinler arası bir çalışma gerektirir. Bilginin arkeolojisinde ise tarihsel süreç içerisinde söylem mutlak bir harekete tabi olmak zorundadır. Aksi taktirde bilgi bir diğer bilgiye bağlanamaz. Feminist eleştirmenler de bilginin salt yapısıyla ilgili olduklarını ve insana ait olan bilginin herkes tarafından üretilebileceği iddiasını taşımaktaydılar. Matematiğin evrenselliği ve kendine özgü çözüme dayalı felsefesi de kadın aklındaki analitik çerçeveyi desteklediği için bilimle uğraşan kadınlar gökyüzü gözlemlerini ve matematik ölçümlerini öğrenmek ve araştırma tutkusuna dönüştürmeyi başarmışlardır.

3. BİLİM KADINI OLARAK HYPATIA’NIN OLUŞTURDUĞU KİMLİĞİN ÇÖZÜMLENİŞİ

Dördüncü yüzyılın sonlarına doğru Roma İmparatorluğu’nun çöküşüne şahit olunmuştur. Öykünün içeriği öncelikle Roma İmparatorluğu’nun en ihtişamlı eyaletleri olan İskenderiye ve Mısır üzerine kurulmuştur. Bilimsel dünyanın ütopyası olarak kabul edilen İskenderiye’de Saphyros Kütüphanesi’nde dersler veren bilim kadını İskenderiyeli Hypatia, bilinen kaynakların

¹ Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. ve Yolsal, Ü. H. (2008). Felsefe Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, s. 318.

iddiasına göre M.S. 370 – 413 yılları arasında yaşamıştır.² Filmin zamansal anlatısı Hristiyanlığın başlangıç, Paganizmin de son dönemlerini ele almaktadır. İskenderiye çok dinli bir merkezdir. Museviler ise kentnin diğer tarafında başka bir güç olarak durmaktadırlar. Başat anlatı ise M.S. 391’de varolan İskenderiye’nin Kütüphanesidir. Kütüphane, o dönemde yalnız bilgi birikimi ile değil aynı zamanda Paganizm için de merkez olarak kabul ediliyordu. Paganlar atalarının tanrılarına burada ibadet ediyorlardı. Hypatia’nın gökyüzüne olan ilgisi hiç şüphesiz geometriye olan tutkusundan ileri gelmektedir. Filmde sıkça kullanılan dairesel motif, alt metinde kader çarkı ve yaşam döngüsünü simgelmektedir. Hypatia’nın okulunda okuyan karakterler Pagan Orestes ve Hristiyan Snesius farklı dinleri sembolize etmektedirler. Orestes Hypatia’ya aşiktir. Aynı zamanda antik dünyanın en güçlü silahı olan müzikle uğraşmaktadır. Gelecekte de Mısır eyaletinin valisi olacaktır. Kütüphanenin dışındaki dünya ise politik açıdan oldukça karmaşıktır. Hristiyanlığın artık serbest olduğu yıllarda, bilim dünyası içerisinde tek tanrı inancı ve Paganizm çatışmaları yaşanmaktadır. Hypatia’nın aldığı sert tavır ise sadece bilimsel anlayışa getirilecek olan kısıtlamalara değil öğrencilerinin yaşayacağı çatışmalaradır. Kamera zaman zaman gökyüzünden dünyaya doğru bakmakta ve konuyu dünyanın dışına taşımaktadır. Film boyunca, teolojik tartışmalar ve iç çatışmalarla birlikte devam eder. Uzayın ve sonsuzluğun sessizliğinden, insani çatışmalara ve dünyevi anlatılara geçen görüntülerle izleyici merkez olarak hep İskenderiye’yi görür. Sessiz dünyanın dış görüntüsü Gallileo’nun “*Dünya her şeye rağmen dönüyor*” sözünü anımsatır. Filmde temsiller kimlikler üzerinde toplanmaktadır. Hypatia antik dönemin ve bilgeliğin simgesel anlatımıdır. Kaynaklar Hypatia’nın yeni Platoncular arasında olduğunu söyler. M.S. 3. yüzyılda Platoncu düşünce hareketi, Iamblikos ve Proklos gibi düşünürleri simgelemektedirler. Özellikle de Plotinos tarafından temsil edilen yeni Platonculukta genel amaç en son ve en yüksek gerçekçiliğe ilişkin kişisel bir kavrayışa erişmektir. İlgi alanında salt teoloji, metafizik ve mantık olan bu öğretinin ortaçağ Hristiyan ve İslam dünyasına geçmesine aracılık etmiş okulları vardır. Bu okullardan ilki Plotinos’un kendi okuludur. Plotinos felsefeyi felsefe olmaktan çıkartıp bir tür din olarak görür. İkinci yeni Platoncu okul ise Plotinos’tan sonra okulunun temsilciliğini yapan Poryphrios’un okuludur. Suriye Okulu olarak da bilinen ve bu okuldan sonra ortaya çıkan Atina Okulu ve en sonunda İskenderiye’de Hypatia’nın araştırmalarıyla seçkinleşen İskenderiye Okulu yeni Platoncu geleneği devam ettirmiştir.³

Resim 1.

Hypatia karşıt kimliktir. Aşk ve bilim arasında yapacağı seçim, aslında Pagan dünyasının bilgeliğinin ve kütüphanesinin sonunu simgeler. Ne Hristiyanlığı, ne de kadınsı içine kapanmayı seçer. Onun olduğu taraf, açıkça bellidir. Orestes’e ders sırasında teslim ettiği adet kanı ile kirlenmiş mendil, biyolojik farklılığın insanları asla uyuma ve güzelliğe ulaştırmayacağını, aşkın kendisi için bir ütopya olmaktan öteye gidemeyeceğini anlatır. Babası Theon’un da dediği gibi “*zamanın en akıllı ve erdemli filozofu, çalışmalarından ve bilimden aşk için vazgeçmez*”. O hanımefendi, kız kardeş ve annedir.

² Gleichauf, I. (2007). Kadın Filozoflar Tarihi (çev: Leyla Uslu), ODTÜ Yayıncılık, Ankara, s. 21.

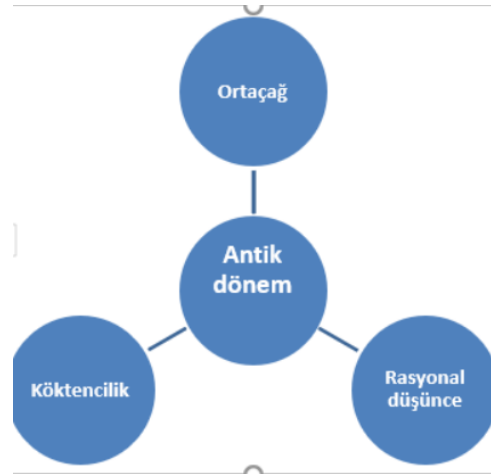
³ Cevizci, A. (2013). Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul, s.1764.

4. TOPLUMSAL CİNSİYETİN BİLİME ETKİLERİ

Cinsiyet ve bilim arasındaki ilişki zaman zaman bilim tarihçileri ve felsefeciler tarafından ele alınmıştır. “*Toplumsal cinsiyet, biyolojinin kodladığı maddi bedenlere manevi anlamlar yükleyerek onları kültürel olarak tanımlamak ve ayırmaktır. Kadın ve erkeği, kadınlık ve erkeklik denen rol ve statüler bütünüyle özdeşleştirmektir. Bu ayırım, kadının aleyhine birçok eşitsizliğin doğmasında başrolü oynamaktadır*”⁴

Platonda var olan doğa – bilim tartışmasını karşılıklı biçimde *idea* merkezci yapıdan alan Francis Bacon’dur. Platon bilginin, sevginin yerine konulabileceğini sıkça belirtir ve “Sevgi, bir şeyin sevgisidir”.⁵ Platon’daki bilginin, aşk ve tutkuya dönüşmesi gibi filmde de Hypatia’nın her durumda aklındaki aşkın kavramını aynı şekilde dönüştürür. Ayrıca aklını daha çok bilmeye ve öğretmeye yönelten adanmışlık kavramına dönüştürür. Ancak Hypatia’nın cinselliği tamamen saklı değildir. Hypatia’da bilim arzuya karşılık gelmektedir. Platoncu bakış açısına göre güçlü olan güçlü olmayı, bilgili olan da bilgili olmayı arzu eder ve kendinde olanı arzular. Bilginin salt varlığına hayran olan Hypatia ise kendisine evlenme teklif eden Orestes’e kendisinde var olan sevdiğini ve ondan vazgeçmek istemediğini adet kanı ile lekenmiş mendilini ona teslim ederek anlatmıştır. Modern çağda doğa filozofunun amacı, maddi doğanın bilgisine ulaşmaktır. Doğanın doğurganlığı ile hüküm vericiliği üzerine yaşanan ikilik bilimle kadınının karşılaşmasında da karşımıza çıkmaktadır. Eril akıl, İkiyüzlü bir ayna gibi bilimsel çalışma rasyonelitesini ve bilgisinin kaynağı olanı doğaya yöneltirken, bilim ile uğraşan kadını da aynı noktaya yöneltmektedir. Geleneksel düşünceye göre kaynağı doğaya ait, kökten yapıcı bir bilgi daha vardır o da kadınlık ve sorumluluktur.

Hypatia’nın babası, kızı ile evlenmeye karar veren Orestes söz konusu olduğunda “tanıdığım en akıllı filozof, evde oturacak! Aklım almıyor” der. Bilimsel bilgiye yakın olmak tüm aşkın süreçleri geçmek demektir. Hypatia, dini de bu yüzden kabul etmez ve bilinmeyenle ilgilenmez. O’nun temsil ettiği anlayış, İlkçağ Yunan düşüncesinde var olan ve Epistenon’dan bu yana, bilinebilir olandan yanadır. Hypatia bilginin, eril ya da dişil olmadan önceki saf halidir. Ancak çağın değişmesi ve Hristiyanlığın gelmesi, kadın ve bilim arasında bir ayırım yaratmaya başlar. Rahip Kril, Pagan kültürünün en önemli unsuru olarak gördüğü kadının bağımsızlığını tehdit eder. Onu evine hapsedilmiş ve itaatkâr göstermeye çalışır. Kutsal kitaptan metinler okur çünkü kutsal metinler söz konusu olduğunda tüm karşı çıkışlar sona ermektedir. Sözün büyüklüğünü ispatlarcasına Roma Valisi Orestes’in başının üzerinde görülen İncil görüntüsü bundan sonra şeriat hükümlerinin geçerli olacağını ve kilisenin siyasal erklerin üzerine baskı kuracağını sembolize eder. Böylelikle bilim kadını Hypatia’nın kimliği üzerinde kurulan baskı, antik dönemden Orta Çağ’a, rasyonaliteden köktencilığe, oradan da bilim ve toplumsal yaşamın içe dönüklüğüne varan dairesel bir model oluşturur.

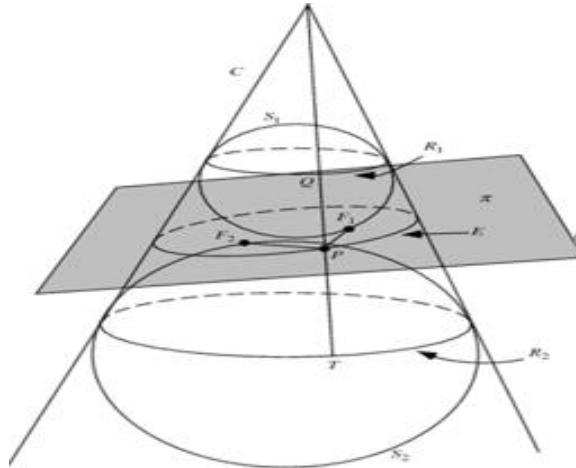

Şekil: 1

⁴ Bingöl, O. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 16 (1): 108.

⁵ Platon, (2015). Şölen, Türkiye İş Bankası Kültürel Yayınları, İstanbul, s. 40.

Aslında bu modelden de anlaşılacağı gibi, bilimle kadın arasında kurulan karşıtlık, bilimin kendisinden değil, toplumsal erkin kendisini etkinleştirmek için kullandığı yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Hypatia'nın sıkça bahsettiği Apollonius konisi, çember, elips ve parabol gibi tanımlar filmde, dini ve sosyal uzlaşmazlıkları, kişisel yakınlaşmaları ve coğrafi uzaklıkları anlatan matematiksel bir alt metin oluşturmuştur. Filmde sembolik bir paralellik kurarak, anlatı ile geometri arasında görünmeyen bir dil kullanılmıştır. Konik kesitler eliptik veya dairesel bir koninin düzlemle kesitinden meydana gelen eğrileridir. Bu kesitler daire, elips, parabol veya hiperbol olabilirler. Apollonius koniğin tanımına kendisinden öncekiler gibi sadece dik konileri değil, tüm konileri almıştır. Dairesel tabanlı ve tepesinden her iki tarafa doğru, sonsuza kadar uzatılmış bir koni, bir düzlemle kesilirse, düzlemle koni yüzeyinin kesişimi olan eğrinin çember, hiperbol, elips veya parabol olacağını ilk kez Apollonius göstermiştir. Bu çalışmalarında, koninin dik olması gerektiğini, eğik dairesel koni olabileceği fikrini de yine Apollonius kullanmıştır. Sonuç olarak dik ya da eğik, koni kesitlerinin aynı eğrileri vereceğini ilk kez ispatlamıştır. Konik kesitleri, modern bakış açısıyla aynı şekilde gören ilk matematikçi odur. Bu çalışmalarlarıyla da koninin tek taraflı olması tanımını iki taraflı olması tanımıyla değiştirmiştir. Dairesel koniye verdiği tanım da bu gün kullanılan tanımın aynıdır. Sonsuz uzunlukta bir doğru ve onun geçtiği sabit bir nokta vardır. Bu doğru, bu noktayla aynı düzlemde olmayan bir çemberin çevresindeki her noktadan geçtiği zaman iki taraflı bir koni oluşturur. Yaptığı bu değişiklik, bizlere ilk kez hiperbolün bugünkü, iki parçadan oluşan tanımını getirmiştir. Hypatia, dünyanın yörüngesinin elips biçiminde gittiğini keşfederken bu çizgilerden ve teoremlerden yararlanacaktır. Elips ve hiperbol isimleri Apollonius sayesinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu arada Apollonius'un da bu isimleri kullanmaya başlaması, kendisinden yaklaşık 60 yaş büyük olan Archimedes'in parabolü kullanmasıyla bağlantılı olabileceği, ondan esinlenmiş olabileceği düşünülmektedir. Bu üç kelime, sonradan öylesine icat edilmiş terimler değildir. Apollonius, daha önceki kullanımlarından esinlenmiştir. Bu terimler, Pisagorcular tarafından ikinci dereceden denklemlerin çözümünde kullanılmıştır. Elips: azlık, yetersizlik; hiperbol: uzağa koymak; parabol: yanında durmak anlamına gelir. Konik kesitleri çalışırken benzettiklerinden yola çıkan Apollonius şimdi kullanılan bu terimleri kullanmaya başlamıştır. (Bknz: Şekil 2)

Şekil: 2

Aslında Hypatia'nın kendisi de Apollonius konisi gibidir. Hypatia'nın ilham aldığı diğer bir bilim adamı ise Sisamlı Aristarkus (310 M.Ö – 230 M.Ö) Yunan astronomi bilginidir. Dünyanın, güneşin çevresinde döndüğünü ilk ileri sürenlerdendir. İlk olarak gezegenlerin güneş etrafında döndüğünü fark etmiştir. Aristarkus, güneşin sabit olduğu ve dünyanın güneş çevresinde çembersel bir yörünge izleyerek döndüğü iddiasını da ortaya atar. Hypatia aynı sahneyi dünyanın elips biçimindeki şeklini keşfederken de yaşamaktadır. Hypatia'nın bilim insanı olarak sığındığı iki şey hem felsefe hem de İskenderiye Kütüphanesinin eşsiz kitaplarıdır. Sonu ise mihrabın önünde idam edilmek olacaktır.

Resim: 2

Düşüncede bilginin cinsiyetle ilgisi yoktur. Ancak bilgi pratiğe dönüştüğünde eril kültürün egemenliğinde kalmak durumu söz konusudur. Bunun nedeni üretimi satan ve pazarlayanın küresel sermayede güç – kuvvet ve baskın olana dönüşmesidir. Birçok bilim insanı bilimsel araştırma yapmak adına bulmaları gereken parasal kaynakları araştırmalarıyla değil bağlantıları ile almak durumundadır. Oysa bilgi evrensel ve ortak kullanıma açık bir insanlık mirasıdır. Bu noktada bilim kurgu yazarı Carl Sagan’ın anlattığı imge ve evrensel inanca göre “uzaydaki sesleri dinlemek tarihi yeniden yaşamak için yeterlidir” sözünü anımsamak gerekmektedir. Carl Sagan, Voyager I uzay aracının 1990 yılında Dünya’ya yaklaşık olarak 6 milyar kilometre uzaklıktan çektiği fotoğraf üzerine yazdığı *Soluk Mavi Nokta* başlıklı kitabında şunları söyler:

“Örneğin Neptün mavidir. Ama ziyade başka nedenlerden ötürüdür. Bu noktadan bakınca Dünya herhangi bir önem taşıyormuş gibi görünmeyebilir. Ama bizler için farklı. Şu noktaya bir daha bakın işte bu. İşte vatan. İşte biz. Üzerindeki herkesi seviyorsunuz, herkesi biliyorsunuz, herkes hakkında bir şey duymuşsunuz; her insan, kim olursa olsun, kendi hayatını yaşıyor. Sevinçlerimizin ve acılarımızın toplamı türümüzün tarihindeki kendinden emin binlerce din, ideoloji ve ekonomi doktrini, bütün avcı ve toplayıcılar, bütün kahramanlar ve korkaklar, uygarlığın bütün yaratıcıları ve yok edicileri, bütün krallar ve köylüler, bütün genç âşık çiftler, bütün anneler ve babalar, umut dolu çocuklar, mucitler ve kâşifler, bütün ahlak hocaları, bütün yozlaşmış siyasetçiler bütün “süper starlar” bütün “yüce liderler”, bütün azizler ve günahkârlar orada – bir güneş ışığı huzmesinde asılı duran o toz zerresinde – yaşadı”⁶

Gezeğenin yalnızlığını anlatan bu sözler, aslında uzay ve zamanın insanoğlundan, törelerinden ve koyduğu kurallardan ne kadar bağımsız olduğunu gösterir. *Contact* filminde Eleanor’un yaptığı uzay zaman yolculuğunun bir türlü kanıtlanamaması da oldukça ilginçtir. Eleanor’un yolculuğu, zamanın ileri atımlı boyutunda fiziksel olarak ulaşması gereken yerde geçmişteki anılarından bir kolajla babasının görüntüsü ile karşılaşması ve kendini affetmesi ile son bulur. Sagan’ın evrensel bir düşüncenin varlığına inandığı *dünyalararasılık* kavramı bilimden başka gerçeklik tanımayan Eleanor için bilgidен çok daha değerli hale gelmiştir. Sagan’ın kitabına sadık kalınan bir noktada o soluk mavi gezeğenin ne kadar değerli olduğunu anlar. İskenderiyeli Hypatia da Eleanor da hayallerinin peşinden giden kadınlardır. Her iki bilim kadını da kendi iç dünyalarını bilimle özdeşleştirdikleri için birilerine hesap vermektedirler. Birisi mihrabın önünde bilim inancı uğruna kurban edilirken diğeri de bir kurulun önünde sorgulanır. Kendilerine ve çalışmalarına inandıramadıkları diğeri insanlar tarafından *öteki* ilan edilirler.

Bilim insanı Dr. Eleanor Arroway, filmde Hitler’in konuşmasına uzaydaki uygarlıkların cevap vermesine tuhaf karşılamaz. O’nun düşüncesinde, matematik evrensel olan tek dildir. Kullanılan sembollerin de asal sayılar olması cevabın bilinçli olduğunu gösterir. Eleanor uzaylıları keşfederken uzaylılar da insanlarla iletişim kurmayı asal sayılar üzerinden başarmışlardır. Kendinden başka hiçbir şeye bölünemeyen rakamların net ve önyargı yaratmayan tek mesajı

⁶ Sagan, C. (2006). *Soluk Mavi Nokta* (çev: Süha Sertabiboğlu), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s. 27.

vardır: “Sizi duyuyoruz!” Dünyada birçok astronom ve matematikçi kadının Hypatia ile Eleanor’un kaderini gerçek olarak yaşadığını bilmek bilim tarihi açısından endişe vericidir.

İlknur Üstün’ün ‘*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hesaba Katabiliyor Muyuz?*’ başlıklı kitabında Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve ayrımcılığın eşitsizlik eğitimden çalışma yaşamına, sağlıktan karar mekanizmalarına katılıma kadar yaşamın her alanında ciddi boyutlarda olduğunu ifade etmektedir. Üstün’e göre, bu eşitsizlik, yalnızca kadınları ve kız çocuklarının yaşamlarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ülkenin demokratikleşmesinin ve kalkınmasının önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Eşitlik yönündeki çabaların etkisi, toplumsal cinsiyet konularının diğer siyasal, ekonomik ve kültürel hedeflerden ayrı bir alan olarak ele alınması durumunda, son derece sınırlı kalmaktadır. Yazar, bütün bu hedefler ve farklı sektörler ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hedefi arasındaki bağlantıların kurulabilmesi durumunda hem eşitliğin sağlanmasında hem de demokratikleşme ve kalkınma hedefleri açısından ciddi bir ilerleme sağlanabileceğini öngörmektedir.⁷ Türkiye’de ise bilim ve kadının Cumhuriyet döneminde daha da fazla bir araya geldiği görülmektedir ancak Türkiye’de dünyada olduğu gibi kadın matematikçiler yetiştikleri yerlerde önyargılarla mücadele etmeyi seçmek zorunda kalmışlardır.

5. SONUÇ

Evrensel olan insanın kendisidir. Cinsiyeti belirleyen biyolojidir ve hiçbir zaman tıpkı insanın deri rengini, mensubu olduğu aileyi ve DNA’sını bizzat kendisi seçemeyeceğimiz gibi kişinin kendisinin bilinçli olarak yaptığı bir seçim değildir. Kadın ya da erkek evrendeki diğer canlılar kadar bu dünyanın ve dış uzayın bir parçasıdır. Toplumsal normlar ve kategoriler kendi çevrelerinde dönerler. İnsanoğlunun bugün yaşadığı dünyada gördüğü her şey bu dünyanın dışındaki evrende anlamını yitirecek ve silinip gidecektir. Bilimin teorisi ve ön bilginin gücü tarihe yön veren tüm gelişmeleri çalıştıran anahtardır. Ancak bilim adamının kolektif düşünceden ayrıldığı nokta aklın ve bilimin kendi kurallarına uymasıdır. Uyum ya da harmoni denilen bilgi, dünyanın yok olmasını önleyecek tek güçtür. Cinsiyet ayrımcılığı, politik düşünceye ait ön yargılar, din ve ırk düşmanlıklarını bilgi ve hümanizma karşılığında yok etmek tüm insanlığın görevi olmak zorundadır. Çalışmada sinemasal örneklem olarak iki film ve iki karakter konu alınmış, ancak bilim dünyası ve cinsiyet politikaları ile ilgili olarak bilginin cinsiyetsizliği üzerinde durulmuştur. Sonuçları ne olursa olsun toplumsal cinsiyet anlayışlarının değişmesi dünyanın gittikçe daralan sınırlarını küresel insanlık boyutunda genişletebilecektir.

KAYNAKÇA

- Bingöl, O. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16 (1): 108 – 114.
- Cevizci, A. (2013). Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Gleichauf, I. (2007). Kadın Filozoflar Tarihi (çev: Leyla Uslu), ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. ve Yolsal, Ü. H. (2008). Felsefe Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Platon, (2015). Şölen, Türkiye İş Bankası Kültürel Yayınları, İstanbul.
- Sagan, C. (2006). Soluk Mavi Nokta (çev: Süha Sertabiboğlu), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Üstün, İ. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Hesaba Katabiliyor Muyuz?, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, Uzerler Matbaacılık, Ankara.

⁷ Üstün, İ. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Hesaba Katabiliyor Muyuz?, Uzerler Mabaacılık, Ankara, s. 9.